

Внукова Наталія Миколаївна
доктор економічних наук, професор кафедри
банківської справи і фінансових послуг
ХНЕУ імені Семена Кузнеця
ORCID 0000-0002-1354-4838

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ З ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Визначено проблеми і стратегічні цілі з підвищення конкурентоспроможності регіону, зокрема, через підтримку розвитку малого та середнього бізнесу. Проаналізовано стан інноваційної складової підприємництва, який потребує суттєвого фінансового забезпечення та встановлення досяжного рівня співвідношення обсягів інноваційної діяльності відносно ВВП. Запропоновано ввести у цільову складову стратегії питання щодо розвитку венчурного фінансування.

Ключові слова: регіональний розвиток, інноваційне підприємництво, фінансове забезпечення.

Problems and strategic goals for enhancing the competitiveness of the region have been identified, in particular by supporting the development of small and medium-sized businesses. The state of innovation component of entrepreneurship, which requires significant financial support and establishment of an attainable level of the ratio of innovation activity to GDP, is analyzed. It is suggested to introduce into the target component of the strategy the issues related to the development of venture financing.

Keywords: regional development, innovative entrepreneurship, financial support.

За проектом Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину» [6] серед завдань регіональної політики є зосередження дій на **підтримці інновацій** на основі регіонального потенціалу із визначенням факторів, які впливають на трансформацію економічної системи на користь підвищення рівня **інновацій**. Перетворення регіонів

на **інноваційні регіони** вимагає створення відповідних умов для підприємств, зокрема, *доступу до фінансового капіталу*. Необхідним є збільшення інтенсивності співпраці між підприємствами та НДІ, створення фінансово-економічних можливостей для платформ інновацій. Серед проблемних питань у сфері реалізації Державної стратегії регіонального розвитку є непрогнозованість джерел фінансування, а серед проблемних питань реалізацій регіональних стратегій розвитку також недостатній обсяг фінансування та його не прогнозованість.

Харківська область при розробці Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021–2023 роки [5] визначила операційні цілі, серед яких побудова конкурентоспроможної та смарт-спеціалізованої просторової економіки з високою доданою вартістю, де одним з пунктів передбачається підтримка розвитку малого та середнього бізнесу.

Серед проблемних питань на регіональному рівні також виділено фінансову складову, отже передбачено як *операційну мету* забезпечення доступу суб'єктів малого та середнього підприємства до фінансових, трудових і земельних ресурсів. Вибір напрямів розвитку суб'єктів господарювання за рахунок інновацій має високі ризики, між тим, тільки при розвиткові інноваційної діяльності можливий позитивний регіональний рух.

У Харківській області розташовано 15,5 % загальної кількості наукових організацій України [7], що може суттєво впливати на розвиток інноваційної діяльності. Між тим кількість організацій, які здійснюють наукові дослідження з 2010 року скоротилась з 198 до 149 у теперішній час.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» – ця діяльність спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та удосконалень і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [4]. Головною метою інноваційної діяльності є досягнення конкурентоспроможності на всіх рівнях державного управління за рахунок впровадження *інновацій*. Між тим на даному етапі регіонального розвитку суттєвою завадою для реалізації інноваційної діяльності є відсутність

необхідного обсягу фінансових ресурсів, тому що більшість інвесторів досить негативно сприймають інвестування в інноваційну діяльність, як найбільш ризиковану. Тому необхідне доступне фінансове забезпечення, як комплекс заходів впливу на впровадження інновацій через прийняття рішень із визначення джерел фінансування, їх формування та оптимізації.

Фінансування інноваційної діяльності в Україні в продовж 2010–2018 рр. є нерівномірним [2]. Найвищими обсяги фінансування інноваційної діяльності були 2016 р. більше 23 млрд грн., тоді як 2017–2018 рр. вони впали до 9–12 млрд грн. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств, питома вага 2018 року становила більше 88 % у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій.

У Харківському регіоні фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування 2017 року складала майже 2,4 млрд грн. [7], де найбільшу питому вагу складають кошти підприємців (майже 40 %), що за обсягом фінансування є найбільшим показником по регіонах, крім Києва, між тим у Харківській області в сфері малого та середнього підприємництва діють тільки 2 інноваційні фонди [8].

2019 року представниками Партнерської платформи Харківської області взято участь у Програмі ФМЄЕ Німеччини «Fit for Partnership with Germany» на платформі Industry 4.0 для залучення підприємців Харківської області у спеціалізовані програми проекту «Fit for Partnership with Germany» з метою ініціювання діалогу з бізнесом та владою щодо використання інноваційних можливостей розвитку регіону [8].

Якщо 2010 року обсяг іноземних інвестицій у фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України складав майже третину, то 2018 – менше 1 %, але 2018 року відзначається збільшення питокої ваги виділених коштів на інновації з державного бюджету. Рахуючи такий склад джерел, де фактично основною складовою є прибуток підприємства, можна пояснити недостатній рівень інноваційної активності, яка між тим повинна позитивно впливати на фінансовий результат діяльності підприємства. Отже, необхідно

розглянути зміни до формування витратної складової діяльності підприємства, коли витрати на інновації мають відбуватися не з прибутку, а входить до складу витрат до оподаткування.

У табл.1 наведено розподіл витрат на інноваційну діяльність [2]. Як видно з табл. 1, протягом наведених 5 років відбувалися коливання інноваційної активності. Негативним є зменшення 2018 року загальної суми витрат порівняно з 2016 роком, між тим змінилась структура витрат, де збільшилися витрати на дослідження та розробки. Досвід зарубіжних країн свідчить, що, якщо частка інноваційної продукції у ВВП країни становить менше 20 %, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність: середньоєвропейський показник складає 25–35 %, а в Китаї – 40 % [1].

Таблиця 1

Динаміка витрат на інноваційну діяльність в Україні

Рік	Дослідження і розробки, млн.грн	Придбання нових технологій, млн.грн	Придбання машин обладнання та програмного забезпечення, млн.грн	Інші витрати, млн.грн	Загальна сума витрат, млн.грн
2014	1754,6	47,2	5115,3	778,8	7695,9
2015	2039,5	84,9	11141,3	548,0	13813,7
2016	2457,8	64,2	19829,0	878,4	23229,4
2017	2169,8	21,8	5898,8	1027,1	9117,5
2018	3208,8	46,1	8291,3	633,9	12180,1

Отже, операційною метою Стратегії розвитку Харківського регіону до 2027 року має стати конкретне завдання з рівня доведення цього показника у найрозвинутішому щодо інновацій регіоні України до світового рівня. А для покращення ситуації щодо фінансування інновацій на підприємствах великої уваги заслуговує проблема розвитку венчурного капіталу, що відсутнє як напрям розвитку в стратегічних цілях Харківської області.

Ефективним засобом державної підтримки інноваційної діяльності могло б стати доступне фінансування приватних венчурних

компаній, які б безпосередньо здійснювати фінансування перспективних стартапів. Зниження облікової ставки НБУ у січні 2020 року, і подальший тренд до її зниження може мати позитивний вплив на підвищення рівня доступності венчурних інвестицій.

Висновки. Стратегічні цілі регіонального розвитку з фінансового забезпечення інноваційного підприємництва мають бути удосконалені. Необхідно виокремити першочергові напрями покращення фінансового забезпечення інноваційної діяльності, які повинні базуватися на різних джерелах фінансування, зокрема, через державну підтримку: державні замовлення на інноваційні продукти; заохочення фінансових установ до кредитування інноваційних підприємств, зокрема, стимулювання венчурного фінансування; внесенні у стратегічні цілі регіонального розвитку прямих показників досягнення необхідного рівня інноваційної діяльності.

Література

1. Ільїна К. О. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення інноваційного розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.1. С. 195-203.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Почтовюк А. Б. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2016. № 3. С. 133-140.
4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV, редакція від 02.10.2011 на підставі 3715-17. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
5. Розробка Стратегії розвитку Харківської області на період 2021-2027 роки та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки: стратегічні та оперативні цілі і завдання по їх реалізації Харківської області до 2027 року. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/plan.html>.
6. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину» (проект). URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/SSRD.pdf>.
7. Наукова і інноваційна діяльність України: статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 178 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf.

8. Аналітична довідка щодо сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в Харківській області за I квартал 2019 року. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82_%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B0%20-%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%86%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB%202019%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83.pdf.

REFERENCES

1. Пина, К.О. (2013). Zarubizhnyi dosvid finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky. *Naukovi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine, issue 23.1, 195–203* [In Ukrainian].

2. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].

3. Pochtoviuk, A.B. (2016). Finansove zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv u suchasnykh Umovakh. *Naukovi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economic Sciences, 3, 133–140* [In Ukrainian].

4. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 № 40-IV, redaktsiia vid 02.10.2011 na pidstavi 3715-17. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

5. Rozrobka Stratehii rozvytku Kharkivskoi oblasti na period 2021–2027 roky ta Planu zakhodiv z yii realizatsii na 2021–2023 roky: stratehichni ta operatyvni tsili i zavdannya po yikh realizatsii Kharkivskoi oblasti do 2027 roku. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/plan.html> [In Ukrainian].

6. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na period do 2027 roku «Rozvytok ta yednist, oriietovani na liudynu» (proekt). URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/SSRD.pdf> [In Ukrainian].

7. Naukova i innovatsiina diialnist Ukrainy: statystychnyi zbirnyk. (2018). Kyiv: Derzhavna sluzhba statyky Ukrainy. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf [In Ukrainian].

8. Analitichna dovidka shchodo spriannia rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Kharkivskii oblasti za I kvartal 2019 roku. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82_%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B0%20-%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%86%20%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB%202019%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83.pdf [In Ukrainian].